

УДК 2-726.6:34:[94(477.53)]

ОПЛАТА ТРЕБ У РАННЬОМОДЕРНОМУ СОЦІУМІ ГЕТЬМАНЩИНИ: ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА РЕГІОНАЛЬНА ПРАКТИКА

Дмитренко В.А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У статті з'ясовано, як улагоджувалося питання грошових оплат за відправлення треб на парафіяльному рівні. Розглянуто структуру, зміст та сторін договорів, укладених між парафіянами і священниками Пирятинської протопопії. Досліджено законодавче регулювання оплати треб. Проаналізований вплив офіційних норм на повсякденну практику сплат за відправлені треби. Простежені чинники, які впливали на цінову політику при оплаті треб.

Ключові слова: Гетьманщина, парафіяльний священник, Пирятинська протопопія, ранньомодерний соціум, треба.

У XVIII столітті Гетьманщина пережила суттєві та неоднозначні зміни, пов'язані зі спробами російських імператорів облаштувати державу на засадах ідей просвіченого абсолютизму. Не оминули ці перетворення й Церкву. У проєкті «зразкової» держави їй відводилася роль складової частини загальнодержавного механізму зі своєю структурою та функціями. Принципи її устрою мали базуватися на стрункій ієрархії, підпорядкованій безпосередньо імператорові, та суворій дисципліні, котра регламентувалася законодавчо. Це передбачало жорсткий контроль за виконанням офіційних розпоряджень, встановлення чітких правил заміщення церковних посад, вимог до кандидатів, унормування стосунків між мирянами та парохами. Однак, реформи проводилися не на порожньому місці. Ранньомодерний соціум і Церква уже користалися певною традицією вирішення вищезначених питань, що суттєво ускладнювало процеси уніфікації. Тож актуальним є дослідження конфлікту/взаємодії новацій і традицій у цій сфері.

Різноманітні сторони життя парафіяльних священників Київської митрополії вивчали П. Знаменський, Е. Крижанівський, Н. Шпагинський, О. Лотоцький [1]. З новітніх студій, які базуються на антропологічному підході до історіописання, виокремимо праці Людмили Посохової, Оксани Прокоп'юк, Оксани Романової, Максима Яременка [2]. Втім, незважаючи на вагомий здобуток попередників, залишається багато питань, пов'язаних із функціонуванням трикутника миряни – священник – влада.

Метою дослідження є аналіз взаємодій законодавчих новацій та повсякденної традиції у питанні грошових оплат за відправлені треби у культурі ранньомодерного українського суспільства на прикладі Пирятинської протопопії.

Відповідно до мети сформульовані наступні завдання:

- проаналізувати як законодавчо регулювалася оплата треб;
- дослідити ступінь поширеності, структуру та зміст договорів про оплату треб між парафіянами і священниками у Пирятинській протопопії;
- з'ясувати як законодавчі норми та повсякденна практика впливали на ціни за відправлені треби.

Географічно дослідження охоплює територію Пирятинської протопопії. Протопопія – це цер-

ковно-адміністративний округ, на який розподілялася єпархія. Головною задачею функціонування протопопії було покращення управління єпархією та впровадження на місцях розпоряджень вищого церковного керівництва. Розміри протопопій, як і їхня кількість, не були сталими. За підрахунками Оксани Прокоп'юк, у 1770 році, Пирятинська протопопія включала 65 церков з яких 2 – були соборними і 63 – парафіяльними [3, с. 152]. У другій половині XVIII століття вона була однією з найбільших у Київській митрополії.

Хронологія дослідження визначена періодом з 1758 по 1783 роки, коли Київську митрополію очолювали Арсеній (Могилянський) та Гавриїл (Кременецький). Такі межі обумовлені станом збереження джерельної бази. Основу її склали справи про рукопокладення священників у Пирятинській протопопії за цей час. Вони зберігаються у 801-му фонді Державного архіву Полтавської області.

Словник церковно-обрядової термінології подає наступне визначення поняття треба. «Треба – назва богослужіння, яке здійснюється при потребі й на прохання одного чи кількох осіб за особливих обставин їхнього життя: таїнство, молебень, освячення, благословення» [4, с. 130-131]. Тож, услід за ним, ми дослідили не лише релігійні таїнства, а й інші церковні практики, які підпадають під поняття треб.

У Синодальний період історії православної Церкви головним регулятором її життєдіяльності були норми Духовного регламенту 1721 року та Додатку до нього 1722 року. Розділ «Про пресвітерів, дияконів та інших причетників» зазначеного Додатку містив положення, котрі торкалися питань оплати треб. У пункті 21 зазначалося, що священнику варто вдовольнитися добровільними пожертвами за хрещення, вінчання, погребіння тощо. Наголошувалося, що панотці не повинні влаштувати торгу з парафіянами за відправлені треби та не вимагати надмірної сплати, передовсім, за відправлення сорокоустів. Єпископи повинні були «укроцять» священників, які не приборкують своїх фінансових апетитів [5, с. 706].

У наступному пункті проголошувався намір унормувати чисельність парафіян при церквах і встановити щорічну плату з мирян для утримання священнослужителів. Останні ж мали вдовольнитися встановленою винагородою. Можливість добровільних подаянь не виключалася, але

вони не повинні були співпадати у часі з відправленням треб, а надавалися через декілька тижнів після них [5, с. 706]. Доводиться констатувати, що реальних сум оплати послуг ієреїв вищезначений документ не містив. Отож, його положення мали декларативний характер. У подальшій законотворчості Синоду положення, викладені у 22 пункті так і не конкретизувалися.

Лише у виданому 18 квітня 1765 року Синодському указі «Про визначення плати священно і церковнослужителям за духовні треби» було озвучено ціну питання. В ньому зазначалося, що «у парафіях брати: за молитву породіллі дві, за хрещення немовляти три, за весілля по десять, за поховання осіб похилого віку десять, а за поховання немовлят по три копійки. За сповідь і причастя Святих Тайн не брати нічого, а за молебні і поминання батьків давати кожному з ласки і по можливості» [6, с. 117].

Така собівартість послуг встановлювалася для селян і незаможних людей. Ті ж, хто за своїми статками могли дати більше, мали право це робити на добровільних засадах. Ієреям і церковнослужителям категорично заборонялося вимагати понад вищезазначеного. Встановлені розцінки діяли до 1801 року, коли було оприлюднено закон «Про звільнення селян від обов'язку обробляти церковні землі та про подвоєння плати за виконання мирських треб покладеної в 1765 році» [7, с. 605-606].

Привертає увагу, що в указі зазначався далеко неповний перелік треб, які практикувалися Церквою, а, відповідно, й не встановлювалися норми виплат по ним. Зокрема, не прописано було суму сплати за вінчання повторним шлюбом, або ж охрещення/перехрещення дорослої людини. Розмитим виглядає формулювання про оплати поминальних відправ, хоча б того ж таки сорокоуста. Нагадаємо, що саме ця треба у Додатку до Духовного регламенту наводилася в якості показового прикладу зловживань священників. Отож, зазначимо, що указ 1765 року встановив офіцій-

ний тариф на оплату треб, однак, не врахував усі можливі прецеденти у цьому питанні та не встановив механізму контролю за його виконанням.

В архівних фондах нами виявлено 38 справ про рукопокладення на парафію нового душпастиря в Пирятинській протопопії у період з 1758 по 1783 роки. Чотири з них датовані 1758-1765 роками, тобто передували появі вищезгаданого указу. Усі вони містять договори між ієреєм і парафіянами з встановленням норм оплати треб. Отож, можемо говорити про побутування договірною регулювання оплати треб у протопопії до виходу синодського указу 1765 року.

Структура всіх чотирьох договорів ідентична. Вони складаються з преамбули, основної та заключної частин. В кожному випадку укладання договору супроводжувало рукопокладення священника, адже він додавався до інших документів, які правниче оформлювали процес поставлення настоятеля на парафію. Преамбула містила клопотання мирян до Владики про призначення майбутнього душпастиря. Воно робилося від імені всіх прихожан. У випадку належності села певному господареві, наприклад, власницею Пізняків була Марія Милорадович, додавалося її особисте прохання [8, арк. 10].

Основна частина включала перелік треб і суми сплати за них. У заключну – вписувалося за певнення у непорушності умов договору, котрий скріплювався підписами священника та представників громади, як правило, козацькою елітою села. Панотець розписувався власноруч, а от за громаду підпис часто ставив фактичний укладач угоди. Приміром, вищезгаданий договір мирян села Пізняки з ієреєм Гаврилом Бороховичем склав і підписав чорнухінський козак Омелян Сковорода [8, арк. 11].

Кошторис по вищезначеним договорам представлений нами у вигляді таблиці (див. табл. 1).

Отож, констатуємо, що в договорах описані 16 треб. Вісім з них, а саме: хрещення немовляти, вінчання першим і другим шлюбом, спо-

Таблиця 1

Вартість треб у Пирятинській протопопії 1758-1765 роки

Назва населеного пункту	Пирятин Свято-Троїцька церква	Савинці Михайлівська церква	Поставмуки Покровська церква	Пізняки Вознесенська церква
Назва треби				
Хрещення немовляти	3 коп.	2 коп.	2 коп.	1 коп.
Вінчання першошлюбно	20 коп.	10 коп.	10 коп.	12 коп.
Вінчання другим шлюбом	40 коп.	25 коп.	20 коп.	20 коп.
Вінчання третім шлюбом	60 коп.	–	–	–
Вінчання осіб не своєї парафії	за домовленістю	–	–	–
Єлеопомазання	–	–	–	30 коп.
Поховання дорослого	10 коп.	10 коп.	10 коп.	10 коп.
Поховання дитини	5 коп.	5 коп.	5 коп.	5 коп.
Сорокоуст	3 руб.	2 руб.	2 руб.	2 руб.
Панахида велика	10 коп.	10 коп.	10 коп.	8 коп.
Запис у пом'яник/суботник	–	–	2 грн.	40 коп.
Заупокійне богослужіння	–	–	–	10 коп.
Освячення дому	15 коп.	–	–	10 коп.
Освячення колодязя	–	–	–	5 коп.
Освячення пасок	–	–	–	1 коп.
Сповідь	1 коп. з дорослого денежка з дитини	1 коп. з дорослого денежка з дитини	1 коп. з дорослого денежка з дитини	1 коп. з дорослого денежка з дитини

віль, поховання дорослого чи дитини, сорокоуст і велика панахида – присутні в усіх угодах. Решта – відображені спорадично в одному/двох договорах. Оплата за поховання дорослого/дитини та сповідь однакова в усіх документах і становить 10/5 копійок і 1 копійка з дорослого та денежка з дитини відповідно.

Найдорожчою, з вищезначених треб був сорокоуст. Сорокоуст, або ж сорочини чи чотиридцятини це заупокійне богослужіння, яке відправляють у 40-й день після смерті людини [4, с. 122]. Плата за нього у трьох із чотирьох випадках становила 2 рублі.

Приблизно однаковою була й ціна великої панахиди. Панахида – це заупокійне богослужіння, яке здійснюють над тілом померлого під час похорону, а також після смерті померлого – на 3-й, 9-й, 40-й дні після смерті, у роковини смерті та народження, у дні тезоіменництва, тощо. На відміну від похоронної відправи («відспівування») може влаштуватися через значний час після смерті померлого. Панахида велика або ж парастас – це заупокійне богослужіння, що його відправляють за душі усіх померлих [4, с. 91]. У трьох із чотирьох випадках оплата за неї складала 10 копійок.

Хрещення немовляти оцінювалося теж майже нарівно, в середньому 2 копійки. Найсуттєвіші відмінності спостерігаємо в оплаті вінчання. Тут різниця за першошлюбне вінчання сягає 2-х, 8-ми та 10-ти копійок. А вартість вінчання повторним шлюбом коливається у ціновому діапазоні від 20 до 60 копійок.

З 34 справ про рукопокладення душпастиря, датованих 1765-1783 роками, договори про норми оплати за відправлені треби віднайдені у 28 з них. У процентному відношенні це становить 82% від усіх справ. Така масовість дозволяє говорити про збереження практики укладання договорів у протопії, хоча така форма взаємовідносин і не передбачалася синодським указом 1765 року.

Структура договорів, порівняно з попередніми, не змінилася. Цікаво, що у випадку поставлення на парафію двох священників угода підписувалася з кожним окремо. Наприклад, у 1773 році половинним настоятелям Успенської церкви в селі Вечірки був рукопокладений син попереднього священника Роман Стефанов [9]. Того ж року ієреєм у цій же парафії став і його брат Григорій [10]. Угоди про плату за треби були укладені з кожним із них персонально, щоправда зміст їх ідентичний. У низці договорів міститься зауваження про збереження за майбутнім ієреєм ґрунтів, лісу та сіножаті, якими користувалися його попередники.

Огляд розцінок дозволяє стверджувати, що норма оплати за окремі треби, порівняно з попередніми роками, не змінилася. Зокрема, в усіх 28 угодах залишилася стабільною плата за поховання дорослого та дитини. Вона становила 10 і 5 копійок відповідно. Незмінною була й ціна сповіді – копійка з дорослого та денежка з дитини. Хрещення немовляти теж залишилося на рівні двох копійок. Щоправда тут відзначився чорнухінський ієрей Іван Чемпилович у якого це таїнство коштувало 4 копійки [11, арк. 6].

Вінчання першим шлюбом у переважній більшості (24 випадки з 28) становило 10 копійок.

У решті договорів ціна була вищою. Найдорожчим це таїнство було у договорі Семена Бойчевського, священника Свято-Троїцької церкви міста Пирятин. Там за нього треба заплатити 30 копійок [12, арк. 4]. Вартість вінчання другим і третім шлюбом коливалася у діапазоні від 20 до 60 копійок. У шістнадцяти договорах повторне вінчання оцінене у 20 копійок. Це становить 57% від загальної кількості, що свідчить про домінування саме такої оцінки цього таїнства. Розцінка у 60 копійок зустрічається лише раз у вже вищезгаданій угоді Семена Бойчевського. Тож її можемо вважати винятком із норми [12, арк. 4]. Лівова частка договорів (20 з 28) передбачала перспективу вінчання осіб не своєї парафії. Цей пункт не містив конкретних сум, а констатував, що питання вирішуватиметься за домовленістю сторін.

Усі договори, датовані 1765-1783 роками, містять згадку про сорокоуст. Він, як і раніше, залишався найдорожчою потребою у протопії. Ціна за нього коливалася від двох до чотирьох рублів. Лише в одному договорі священника Романа Стефанова з парафіянами села Бубни плата за цю потребу встановлена на рівні 1 рубля 50 копійок [13, арк. 8].

В усіх угодах зафіксована й панахида та запис у пом'яник або ж як варіант – суботник. Ціна за панахиду, порівняно з попередніми часами, не змінилася і складала 10 копійок.

Пом'яник – це книжечка, зошит, або записка, у яких вписують імена живих і померлих осіб для поминання на Літургії, а також померлих осіб для поминання на панахиді. Він буває приватним для запису мирян і церковним (синодик) для запису священно- та церковнослужителів [4, с. 102]. Ціна суботника у 27 договорах встановлена на рівні 50 копійок. Винятком є договір вищезгаданого чорнухінського священника Івана Чемпиловича, у якому за цю потребу треба було сплатити 1 рубль [11, арк. 6].

У договорах 1765-1783 років, як і в угодах укладених до 1765 року, містяться ціни на посвячення будинків, колодязів і пасок. Освячення дому коливається у межах 10-30 копійок, колодязя – від 5 до 10 копійок, паски – у межах однієї копійки або ж денежки. Утім вони зафіксовані не в усіх угодах. Приміром, освячення дому прописане в 24 (86%), колодязя в 5 (18%), паски в 14 (50%) з 28 договорів.

Зазначимо, що у договорах цих років з'являються дві нові треби, не зафіксовані у попередніх угодах. Перша з них – це молитва за породіллю. Вона фіксується в 7 випадках і коштує 1 копійку. Другою потребою було елепомазання. Це таїнство зцілення душі й тіла хворої людини, яке відбувається через богослужіння, під час якого частини тіла людини помазуються святим елеєм [4, с. 127]. Згадку про нього віднаходимо щоправда лише у двох договорах. Його ціна складала 20 копійок.

Співставлення цін за треби зафіксовані в угодах із офіційними розцінками дозволяє говорити про відмінності між законодавчими нормами і повсякденними практиками. Лише у ціні за поховання дорослої людини та вінчанні молодят спостерігаємо суголосність закону та реалій. Поховання ж дитини коштувало вище офіційно встановленої норми, а от хрещення, навпаки,

було дешевшим. Звертаємо увагу, що встановлюючи ціну за сповідь та елеопомазання, місцеві ієреї прямо порушували букву закону, адже за ці таїнства оплата зовсім не передбачалася. Думавмо, що фіксація конкретних цін на інші треби теж суперечила указу де відзначалася добровільність сплат за них.

Отже, поява указу 1765 року слабо вплинула на практику оплати треб у Пирятинській протопопії. Певним винятком можемо вважати лише появу в угодах молитви за породіллю. Співпадіння цін за поховання та вінчання, швидше за все, було наслідком не законодавчого впливу, а результатом дотримання попередньої цінової політики. На користь такої думки свідчить поінформованість вищих ієрархів із фактом невідповідності цін зазначених в угодах й законодавчо встановленими. Нагадаємо, що угоди між мирянами і священиками додавалися до справ про рукопокладення, тож не знати ситуації церковне керівництво не могло. Проте, не виявлено жодного випадку, коли б така несумісність завадила рукопокладенню майбутнього душпастиря.

Припускаємо, що причини такої поведінки владик слід шукати в матеріальній зацікавленості, адже новопоставлений ієрей мав сплатити кошти за отримання поставної грамоти. Крім того, ціни, зафіксовані в угодах, сприймалися як результат «всеобщего нашего согласія» [14, арк. 2]. Отже, в очах єпископа, виглядали легітимними і мали в майбутньому гарантувати злагоду на парафії.

У цьому контексті доречно питання: чи існувала спадкоємність у цінової політиці при призначенні нового священика? За досліджуваний період, нами виявлено два випадки заміни священиків в одній і тій самій парафії та укладання договорів. У першому йдеться про настоятелів Михайлівської церкви села Грабарівка. 1770 року ієреєм там був рукопокладений Дмитро Бакано-

вич [15]. Через шість років новим душпастирем став диякон Федір Данилов [16]. Співставлення цін в угодах обох ієреїв засвідчує їхню цілковиту тотожність.

У другому епізоді маємо справу з священиками Свято-Троїцької церкви міста Пирятин – Андрієм і Семеном Бойчевськими. Угода з отцем Андрієм датована 1764, а з його братом Семеном 1776 роками. Договір Андрія Бойчевського нараховував 11 треб [17, арк. 15-16]. Натомість, у договорі Семена до них додані запис у пом'яник/суботник та елеопомазання [12, арк. 4]. Щодо ціни, то вона змінилася стосовно трьох треб. Зокрема, на 10 копійок зросла вартість першошлюбного вінчання, на копійку подешевшало хрещення немовлят та найбільше подорожчало посвячення дому котре з 15 зросло до 50 копійок [17, арк. 15-16; 12, арк. 4]. Отже, священики загалом дотримувалися цінової політики своїх попередників, дозволяючи собі лише незначні корективи.

Підсумовуючи вищевикладене доходимо наступних висновків:

по-перше, спроби врегулювати ціни за відправлені треби на законодавчому рівні були зроблені ще в Додатку до Духовного регламенту та конкретизовані в Синодському указі 1765 року. Проте, законодавчі норми охоплювали неповний перелік треб, а окремі положення законів були неконкретними;

по-друге, в досліджуваній протопопії норми оплати треб регулювалися договорами між священиком і парафіянами. Договірні стосунки склалися, ще до появи указу 1765 року й продовжували укладатися після його появи.

по-третє, ціни за треби зазначені в договорах не відповідали законодавчим нормам однак, спостерігається наступність у цінової політиці душпастирів. Це дозволяє стверджувати, що традиція у цьому питанні домінувала над законодавчими приписами.

Список літератури:

1. Знаменский П. Приходское духовенство в России со времен реформы Петра / П. Знаменский. – Казань: Университетская типография, 1873. – 855 с.; Крыжановский Е.М. Очерки быта южнорусского сельского духовенства в XVIII в. / Е.М. Крыжановский // Собрание сочинений. – Т. I. – К.: Тип. Кульженко, 1890. – С. 391-439; Шпачинский Н. Киевский митрополит Арсений Могилянский и состояние митрополии в его правление (1757-1770) / Н. Шпачинский. – К., 1907. – С. 294-398; Лотоцький О. Суспільне становище білого (світського) духовенства на Україні в XVIII ст. / О. Лотоцький // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Рік. VII. – Кн. I. – Т. XXI. Львів, 1898. – С. 1-46.
2. Посохова Л. «Сыскал для женитьбы место...» Брачные стратегии священников в контексте социокультурного конфликта в Украине в XVIII веке / Л. Посохова // Адам и Ева. Альманах гендерной истории. – 2007. – № 13. – С. 39-54; Прокоп'юк О. Київська митрополія: топографія посвят. Реконструкція реєстру храмів за відомостями про церковнослужителів (1780-1783 рр.). Науково-довідкове видання / О. Прокоп'юк. – К., 2012. – 208 с.; Яременко М. Освітній рівень парафіяльного духовенства Київської митрополії 1770-х рр. / М. Яременко // Просемінарії. – 2008. – Вип. 7. – С. 269-298; Романова О. «А се церковні люди...». Склад церковних причтів у Київській митрополії (на прикладі Ніжинської протопопії 1740 р.) / О. Романова // СОЦІУМ. Альманах соціальної історії. – 2013. – Вип. 10. – С. 51-96.
3. Прокоп'юк О. Київська митрополія: топографія посвят. Реконструкція реєстру храмів за відомостями про церковнослужителів (1780-1783 рр.). Науково-довідкове видання / О. Прокоп'юк. – К., 2012. – 208 с.
4. Пуряева Н. Словник церковно-обрядової термінології / Н. Пуряева. – Львів: Свічадо, 2001. – 160 с.
5. Прибавление к Духовному Регламенту // ПСЗ Российской империи. – СПб., 1830. – Т. 6. – С. 699-716.
6. Об определении платы священно и церковнослужителям за духовные требы // ПСЗ Российской империи. – СПб., 1830. – Т. 17. – С. 117.
7. Об освобождении крестьян от обязанности обрабатывать церковные земли и об удвоении положенной в 1765 году платы за исполнение мирских треб // ПСЗ Российской империи. – СПб., 1830. – Т. 26. – С. 605-606.
8. Державний архів Полтавської області (далі ДАПО). – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 41. – 11 арк.
9. ДАПО. – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 348. – 9 арк.
10. ДАПО. – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 350. – 16 арк.
11. ДАПО. – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 642. – 9 арк.

12. ДАПО. – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 497. – 6 арк.
13. ДАПО. – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 495. – 10 арк.
14. ДАПО. – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 680. – 13 арк.
15. ДАПО. – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 260. – 11 арк.
16. ДАПО. – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 494. – 6 арк.
17. ДАПО. – Ф. 801. – Оп. 1. – Спр. 40. – 27 арк.

Дмитренко В.А.

Полтавский национальный педагогический университет имени В.Г. Короленко

ОПЛАТА ТРЕБ В РАННЕМОДЕРНОМ СОЦИУМЕ ГЕТЬМАНЩИНЫ: ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ И РЕГИОНАЛЬНАЯ ПРАКТИКА

Аннотация

В статье выяснено, как улаживался вопрос денежных оплат за отправления треб на приходском уровне. Рассмотрена структура, содержание и сторон договоров, заключенных между прихожанами и священниками Пирятинской протопопии. Исследовано законодательное регулирование оплаты треб. Проанализировано влияние официальных норм на повседневную практику выплат за отправленные требы. Прослежены факторы, которые влияли на ценовую политику при оплате треб.

Ключевые слова: Гетьманщина, приходской священник, Пирятинская протопопия, раннемоdernый социум, требы.

Dmytrenko V.A.

Poltava National V.G. Korolenko Pedagogical University

CULT PAYMENTS IN THE EARLY MODERN SOCIETY OF THE HETMAN STATE: LEGISLATIVE AND REGIONAL PRACTICES

Summary

The article clarifies how the issue of money payments for the administration of the treasury at the parish level was settled. The structure, content and aspects of contracts concluded between parishioners and priests of the Pyryatyn protopopy are considered. Legislative regulation of payment is investigated. Analyzed the impact of official norms on the daily practice of paying for sermons. Traced factors that influenced the pricing policy when paying for liturgies.

Keywords: Getmanshchina, parish priest, Piryatinskaya protopopia, early-modern society, tribes.